

4. Захарченко О. В. Діяльність слідчого щодо розшуку обвинуваченого : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 / Оксана Валентинівна Захарченко. – Х., 2012. – 203 с.
5. Дунаєва А. В. Діяльність слідчого щодо розшуку підозрюваного : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «кримінальний процес, криміналістика ; оперативно-розшукова діяльність»/ А. В. Дунаєва. – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2013. – 20 с.
6. Шагинян А. С. Приостановление предварительного следствия : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук спец. 12.00.09 «уголовный процесс, криминалистика ; оперативно-розыскная деятельность»/ А. С. Шагинян. – Томск, 2001. – 24 с.
7. Закирова Э. Ф. Приостановление предварительного следствия в случае, когда подозреваемый или обвиняемый скрылся от следствия либо место его нахождения не установлено по иным причинам : дис. ... канд. юрид. наук спец. : 12.00.09 / Э. Ф. Закирова. – Ижевск, 2004. – 240 с.
8. Наливайко Є. О. Процесуальна діяльність слідчого по розшуку підозрюваного, місцезнаходження якого невідоме : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.09 «кримінальний процес, криміналістика ; оперативно-розшукова діяльність» / Є. О. Наливайко. – К., 2014. – 20 с.
9. Кримінальний процес : підруч. / [за заг. ред. В. В. Коваленка, Л. Д. Удалової, Д. П. Письменного]. – К. : Центр учбової л-ри, 2013. – 55 с.
10. Юркова Г. В. Зупинення досудового слідства та розшуку обвинуваченого у разі, коли місце його перебування невідоме / Г. В. Юркова // Вісник прокуратури. – 2009. – № 6. – С. 86–90.
11. Марченко К. Г. О несовершенстве правового регулирования приостановления досудебного расследования / К. Г. Марченко // Перспективы развития деятельности органов досудебного расследования : процессуальный та організаційний аспекти : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Луганськ, 29 квітня 2013 року). – Луганськ : РВВ ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2013. – 592 с.

УДК 343.1

ПРОБЛЕМИ НЕЯВКИ ЗА ВИКЛИКОМ СЛІДЧОГО, ПРОКУРОРА, СУДУ ОСІБ З ЗАКОНОДАВЧОЮ НЕДОТОРКАННІСТЮ

Сіверський О.М.,
здобувач

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

В статті зроблено аналіз практичного застосування норм кримінального процесуального права, які регулюють явку учасників кримінального провадження за викликом слідчого, прокурора, суду, зокрема депутатів Верховної Ради України, суддів, розкриті проблеми неявки, шляхи їх подолання відповідними змінами до Конституції України та Кримінального процесуального кодексу України.

Ключові слова: «неявка свідка», «явка за викликом», «виклик до слідчого», «виклик до прокурора», «забезпечення явки».

Северский А.М. / ПРОБЛЕМЫ НЕЯВКИ НА ВЫЗОВ СЛЕДОВАТЕЛЯ, ПРОКУРОРА, СУДА, ЛИЦ С ЗАКОНОДАТЕЛЬНОЙ НЕПРИКОСНОВЕННОСТЬЮ / Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина

В статье сделан анализ практического применения норм уголовного процессуального права, которые регулируют явку участников уголовного производства по вызову следователя, прокурора, суда, в частности депутатов Верховной Рады Украины, судей, раскрыты проблемы неявки, пути их преодоления соответствующими внесениями изменений в Конституцию Украины и Уголовный процессуальный кодекс Украины.

Ключевые слова: «неявка свидетеля», «явка за вызовом», «вызов к следователю», «вызов к прокурору», «обеспечение явки».

Siverskiy O.M. / PROBLEMS WITH SOMEBODY WHICH HAVE LEGISLATIVE IMMUNITY, AND DOES'T COME TO INVESTIGATOR, ATTORNEY, COURT / Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

The article provides an analysis of the practical application of the rules of criminal procedure law, which regulate the attendance of participants of criminal proceedings on call investigator, prosecutor, court, in particular members of the Verkhovna Rada of Ukraine, the judges revealed the problem of no-show, the way to overcome the relevant amendments to the Constitution of Ukraine and the Code of Criminal Procedure of Ukraine.

In this article, the author draws attention to the implications of reforming the Criminal – Procedural Code of Ukraine 1960 (hereinafter – CPC 1960) regulating appearance in participants of criminal proceedings the police and the court points out the problems that in this connection there, offers a way to solve it.

By studying the results of the criminal proceeding has concluded on the need for changes in the current legislation of Ukraine. Considers mentioned measures will improve the quality and timing of the investigation and consideration of criminal proceedings.

Attention is focused on the problem of calling and conducting proceedings of persons having legal immunity. It is proposed to address the issue of good turnout of participants in criminal proceedings to challenge the investigator, prosecutor or court for an explanation on the merits and enforcement proceedings to amend the existing legislation.

Key words: "Non-appearance of the witness," "the turnout for the call," "call to the investigator," "challenge to the prosecutor," to "ensure the attendance".

Актуальність теми дослідження зумовлена тим, що значною подією для нашої держави стало прийняття 13 квітня 2012 року нового Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) [1].

У даній статті автор звертає увагу на наслідки реформування норм Кримінально – процесуального кодексу України 1960 року (далі – КПК 1960 року) [2], що регулюють забезпечення явки учасників кримінального провадження в правоохоронні органи та суд, вказує на проблематику, яка у зв'язку з цим виникла, пропонує шлях її розв'язання.

Стан дослідження та публікації. Питанням явки сторін у правоохоронні органи були присвячені наукові роботи А. В. Бірюкова, О.Р. Михайленко, Н. В. Яджіна, В.К. Коломійця, Н. І. Биховця, М.Г. Флєсера, П.Є. Чупигіна, Є. К. Герасимової, А. Н. Федорової.

Питанням неявки учасників судового процесу до суду були присвячені публікації К. В. Волинця, С. О. Пріходіна, Н.М. Кіпніса.

Звертаючись до наукових робіт, в яких висвітлені деякі елементи, що стосуються явки сторін за викликом у

кримінальному провадженні, приходимо до висновку, що сучасні наукові роботи присвячені не стільки проблемам виклику таких сторін для проведення процесуальних дій і причин неявки сторін кримінального провадження, скільки саме компонентам явки з повинною згідно з нормами національного законодавства, яка на сьогодні виключена з Кримінального процесуального кодексу як підстава для початку кримінального провадження.

Мета даної статті полягає в тому, щоб показати результати дослідження щодо виявлення індикаторів, які перешкоджають реалізації норм КПК стосовно осіб, які мають законодавчу недоторканність, що регулюють виклик та явку учасників кримінального провадження за викликом слідчого, прокурора, суду, а також обґрунтувати необхідність розвитку законодавства нашої держави в даній галузі, запропонувати шляхи вирішення.

Виклад матеріалу дослідження. Матеріали кримінального провадження не можуть бути вчасно розслідувані та передані до суду у зв'язку з систематичним невиконанням учасниками кримінального провадження свого обов'язку з'явитися за викликом слідчого, прокурора, суду для вчинення з такою особою необхідних процесуальних дій.

Причини такої неявки є системними. Так, вимоги щодо повістки були відсутні в нормах КПК 1960 року, які регулюють виклик обвинуваченого, – у ст. 134. У КПК 1960 року тільки відносно свідка в ст. 166 вказувалася вимога щодо оформлення повістки про виклик: «в повістці повинно бути зазначено, хто викликається як свідок, куди і до кого, день і час явки, наслідки неявки, передбачені статтями 70 і 71 цього кодексу». На практиці слідчі, прокурори вказували тільки прізвище, ініціали особи, день і час її явки та номер кабінету, що недобросовісним особам дозволяло маніпулювати цим, зазначаючи, що в повістці не вказано всіх необхідних реквізитів і особа не змогла завчасно підготуватися та скористатися послугами захисника тощо.

Наслідком неявки сторони кримінального провадження без поважних причин на практиці було і є застосування приводу; грошове стягнення в силу його відкладених наслідків дії на порушника не застосовується.

Автором проаналізовано 20 матеріалів кримінального провадження, де автор був стороною кримінального провадження.

Географія дослідження матеріалів кримінального провадження. Дослідження здійснювалося в:

- Шевченківському районному суді міста Києва за адресою: м Київ, вул. Смирнова Ласточкина, 10-б;
- Голосіївському районному суді міста Києва за адресою: м Київ, вул. полковника Потехіна, 14-а.
- Печерському районному суді міста Києва за адресою: м Київ, вул. Хрещатик, 42-а, а також у будівлі за адресою: м Київ, вул. Миколи Гайцана, 4;
- Подільському районному суді міста Києва за адресою: м Київ, вул. Хорьєвая, 21;
- Голосіївському РУ ГУ МВС України в м. Києві за адресою: м Київ, вул. Голосіївська, 15;
- Дарницькому РУ ГУ МВС України в м. Києві за адресою: м Київ, вул. О. Кошиця, 3-а;
- Дніпровському РУ ГУ МВС України в м. Києві за адресою: м Київ, вул. Червоноткацька, 2.
- Печерському РУ ГУ МВС України в м. Києві за адресою: м Київ, вул. Московська, 30;
- Подільському РУ ГУ МВС України в м. Києві за адресою: м Київ, вул. Хорива, 20
- Святошинському РУ ГУ МВС України в м. Києві за адресою: м Київ, проспект Перемоги, 109;

Під час аналізу матеріалів кримінального провадження було виявлено, що в жодному разі з 5 випадків при розслідуванні кримінальних справ за КПК 1960 року слідчі та прокурори при неявці свідків не скористалися абзацом третім статті 70 КПК 1960 року, де вказано: «У випадку, передбаченому в частині 2 цієї статті, суд вправі також на-

класти на свідка грошове стягнення до половини мінімального розміру заробітної плати», та в жодному разі слідчі та прокурори при неявці свідків не скористалися при розслідуванні в 15 випадках кримінальних проваджень нормами КПК 2012, які передбачають при неявці без поважних причин штраф, і не подавали клопотання до суду про накладення на свідка грошового стягнення, оскільки за КПК 1960 року був відсутній механізм такого подання, а при розгляді матеріалів за КПК 2012 року, незважаючи на те, що такий механізм з'явився, суд та прокурор чомусь за «старою» практикою ініціюють застосування приводу.

Також перепоною було те, що грошове стягнення вирішувалося судом тільки в судовому засіданні при розгляді матеріалів кримінального провадження, за якими свідок викликався, а не за скороченою процедурою на етапі до судового слідства.

Перелік поважних причин у КПК 1960 року стосувався тільки неявки обвинуваченого до слідчого в назначений час.

Недоліки частково були усунуті з прийняттям КПК України 2012 року.

Так, у ст. 139 конкретизовано перелік учасників кримінального провадження, до яких може бути застосоване грошове стягнення: підозрюваний, обвинувачений, свідок, потерпілий, цивільний відповідач. Глава 11 присвячена таким важливим питанням, як порядок здійснення виклику в кримінальному провадженні, підтвердження отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом, конкретизовано зміст повістки про виклик, який включає 10 пунктів, встановлено конкретний перелік з 8 пунктів поважних причин неприбуття особи на виклик, вказані наслідки неприбуття на виклик.

Є проблемою виклик і проведення процесуальних дій з особами, які мають законодавчу недоторканність. Зокрема, це стосується народних депутатів України та суддів.

Згідно з листом від 05.10.2009 слідчого Г.І. Климович, написаним на ім'я Голови комітету з питань регламенту, депутатської етики та забезпечення діяльності Верховної Ради України, в кримінальній справі про отруєння кандидата в президенти України свідку – народному депутату Я. – протягом 2009 року було направлено 10 повісток, але він жодного разу не з'явився і не повідомив слідчого про причину неявки.

На реалізацію одного з положень Конституції України [3], відповідно до якого громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом (частина перша статті 24), Верховна Рада 20 червня 2012 року направила до Конституційного суду України (далі – КСУ) проект закону про внесення змін до Конституції України [4], що стосуються недоторканності народних депутатів, Президента і суддів.

Конституційний Суд України визнав неконституційним законопроект про внесення змін до Конституції в частині зняття недоторканності з Президента і суддів і конституційним – в частині зняття недоторканності з народних депутатів. Це впливає з рішення КСУ, що було прийняте 10 липня й оприлюднене 11 липня 2012 року [5]. У рішенні КСУ також зазначається, що недоторканність суддів «не є їх особистим привілеєм».

Також Парламентом 5 липня 2012 року було направлено до КСУ законопроект «Про внесення змін до Конституції України» [6], що пропонує обмежити тільки депутатську недоторканність. Запропоновано у статті 80 Конституції:

- частину першу виключити;
- частину третю викласти в такій редакції: «Народний депутат України не може бути без згоди Верховної Ради України затриманий чи заарештований до набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо нього».

Що стосується проблеми неявки за викликом для вчинення процесуальних дій суддів, то на сьогодні питання не вирішено. Так, згідно зі стенограмою від 03.06.2010 50-го

засідання Верховної Ради, суддя Г. отримала 700 повісток від слідчого по кримінальних справах, але жодного разу не з'явилася.

Згідно зі стенограмою від 12.01.2011 49-го засідання Верховної Ради України, екс-міністр внутрішніх справ Л. 5 разів не з'явився на виклики слідчого. У зв'язку з цим судом прийнято рішення про зміну Л. запобіжного заходу на тримання під вартою.

У всіх випадках виправданням у названих осіб було те, що вони не отримували повістки або знаходилися на лікарняному. В подальшому вказані причини не знаходили підтвердження.

Висновки. На наш погляд, спрощення порядку притягнення осіб, які обіймають особливо відповідальні посади, до відповідальності за неявку до правоохоронних органів та суду створить умови для розкриття злочинів, викриття винних та їх засудження. Реалізація цього повинна бути розкрита в законодавчих актах. Це дасть змогу розслідувати матеріали кримінального провадження без порушень конституційного принципу рівності всіх перед законом і судом та без згоди Верховної Ради України залучати даних осіб для проведення процесуальних дій при розслідуванні злочинів.

Вважаємо, що при виклику свідків і потерпілих немає потреби попереджати всіх їх про привід у разі неявки. Якщо немає підстав припускати, що свідок або потерпілий не з'явиться за викликом слідчого без поважних причин, доцільно утриматися від непотрібного в цьому випадку попередження про привід, який може налаштувати особу проти слідчого, прокурора. Щодо такої категорії, як свідки й потерпілі, бажано було б практикувати запрошення на допит особисто слідчим зі службового телефону.

Зрозуміло, що за неявку за таким викликом привід застосований бути не може (бо не було зроблено відповідного попередження).

Вважаємо, що для вирішення питання належної явки учасників кримінального провадження на виклик слідчого, прокурора та суду для виконання процесуальних дій необхідно:

– у статті 80 Конституції: частину першу виключити; частину другу викласти в такій редакції: «Народний депутат України не може бути без згоди Верховної Ради України затриманий чи заарештований до набрання законної сили обвинувального вироку суду щодо нього»;

– пункт 2 статті 482 КПК викласти в такій редакції: «Притягнення до кримінальної відповідальності народного депутата України, його затримання або обрання стосовно нього запобіжного заходу у вигляді тримання під вартою чи домашнього арешту не може бути здійснено до набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо нього».

– пункт 3 статті 482 КПК викласти в такій редакції: «Обшук, затримання народного депутата України чи огляд його особистих речей і багажу, транспорту, жилого чи службового приміщення, а також порушення тасмиці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції та застосування інших заходів, в тому числі негласних слідчих дій, що відповідно до закону обмежують права і свободи народного депутата України, допускаються лише в судовому порядку».

На нашу думку, названі заходи поліпшать якість, строки розслідування та розгляду матеріалів кримінального провадження.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: № 4651-VI від 13.04.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України: № 1001-05 від 28.12.1960 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>.
3. Конституція України: № 254к/96-ВР від 28 червня 1996 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/print1335633291001055>.
4. Проект закону № 10530 від 24.05.2012 Про внесення змін до Конституції України (щодо недоторканності) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=43532.
5. Рішення Конституційного Суду України від 10 липня 2012 року, і оприлюднене 11 липня 2012 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://court.gov.ua/16799/>
6. Проект Закону № 3251 від 03.10.2008 Про внесення змін до Конституції України (щодо гарантії недоторканності для окремих посадових осіб) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_2?pf3516=3251&skl=7.